

ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ

УДК 340.134:340.13(477):340.132(4-672ЄС)

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.3.1>

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕХНІКИ НОРМОПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ACQUIS ЄС

Бодюл Євген Миколайович,

orcid.org/0009-0008-5847-642X

кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

Перевертун Оксана Володимирівна,

науковий співробітник відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

У статті здійснено аналіз сучасних проблем техніки нормопроєктування в Україні в умовах трансформації правової системи, воєнного стану, цифровізації державного управління та євроінтеграції. Здійснено систематизацію теоретичних засад нормопроєктування, розкрито зміст і обов'язкові вимоги до побудови, структури, змісту, мови, стилю та реквізитів нормативно-правових актів відповідно до Закону України «Про правотворчу діяльність». Проаналізовано особливості організаційно-інституційного забезпечення якості нормотворчої діяльності, зокрема роль Міністерства юстиції України та інших суб'єктів у розробці стандартів законодавчої техніки.

Особливу увагу приділено порівняльному аналізу української та європейської практики нормопроєктування, зокрема розглянуто досвід країн ЄС (Польща, Німеччина, Франція, Латвія, Хорватія, Італія та інші) щодо уніфікації стандартів, структури й змісту правових актів, порядку внесення змін, використання термінології та процедур публічних консультацій.

*Виявлено основні проблеми гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС, зокрема, проблеми термінологічної уніфікації, забезпечення прозорості, системності та якості правового регулювання.*

У роботі обґрунтовано необхідність удосконалення методичних засад нормопроєктування шляхом імплементації сучасних європейських стандартів, розширення цифрових інструментів аналізу законодавства, підвищення ролі експертного та громадського обговорення.

Запропоновано напрями подальших досліджень і практичних рекомендацій, що сприятимуть формуванню стабільної, ефективної та прогнозованої правової системи України в умовах інтеграції до європейського правового простору.

Ключові слова: *техніка нормопроєктування, законодавча техніка, правотворча діяльність, структура нормативно-правового акта, методологія нормотворення, європейські стандарти, *acquis* ЄС, адаптація законодавства, правова визначеність, цифровізація.*

Bodiul Yevhen, Perevertun Oksana. The State and Prospects of Legislative Drafting Technique Development in Ukraine in the Context of the EU Acquis

The article provides an analysis of contemporary challenges in legislative drafting technique in Ukraine amidst the transformation of the legal system, martial law, digitalization of public administration, and European integration. Theoretical foundations of legislative drafting are systematized, with the content and mandatory requirements for the structure, content, language, style, and requisites of normative legal acts disclosed in accordance with the Law of Ukraine "On Lawmaking Activity." The study analyzes the organizational and institutional support for the quality of legislative activity, particularly the role of the Ministry of Justice of Ukraine and other entities in developing legislative drafting standards.

Special attention is paid to the comparative analysis of Ukrainian and European practices of legislative drafting, considering the experience of EU countries (Poland, Germany, France, Latvia, Croatia, Italy, etc.) in unifying standards, structure and content of legal acts, procedures for introducing amendments, the use of terminology, and public consultation procedures. The main issues of harmonizing national legislation with the EU acquis are identified, in particular, the problems of terminological unification, ensuring transparency, systematization, and the quality of legal regulation.

The paper substantiates the necessity of improving the methodological principles of legislative drafting through the implementation of modern European standards, expansion of digital tools for legislative analysis, and strengthening the role of expert and public discussion. Directions for further research and practical recommendations are proposed, which will contribute to the formation of a stable, effective, and predictable legal system of Ukraine in the context of integration into the European legal space.

Key words: legislative drafting technique, legislative technique, lawmaking activity, structure of normative legal act, legislative methodology, European standards, EU acquis, legal harmonization, legal certainty, digitalization.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку правотворчої діяльності в Україні характеризується масштабними зовнішніми й внутрішніми викликами, що зумовлює необхідність докорінного перегляду традиційних підходів до нормопроєктування. В умовах воєнного стану законодавчий процес набуває особливої динамічності та тимчасовості, що обумовлює відхід від суворо формалізованих процедур на користь оперативності й багатоваріантності правового регулювання. Як наслідок, на початку російського вторгнення значна частина нормативно-правових актів приймалася у стислі строки, нерідко без належного аналітичного опрацювання та широких публічних консультацій, що створює додаткові ризики для якості, узгодженості й стабільності правового поля.

Вектор євроінтеграції України формує окремий виклик – необхідність гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС, впровадження принципів правової визначеності, прозорості, верховенства права та адаптації до європейських стандартів нормотворення. Досвід «технічного копіювання» європейських норм виявив свою обмеженість, що зумовлює потребу у глибшому переосмисленні підходів

із урахуванням національних традицій та реальних суспільних запитів.

Не менш актуальними є питання цифровізації державного управління, зростання ролі електронних сервісів та штучного інтелекту визначають необхідність оновлення моделей нормопроєктування. Традиційні підходи та паперові процедури поступаються місцем сучасним інформаційним технологіям, електронному документообігу, онлайн-платформам для публічних консультацій і аналізу великих масивів даних. В ЄС такі інструменти вже давно використовуються, натомість в Україні впровадження цих практик лише розпочинається.

Мета статті полягає у комплексному аналізі основних проблем нормопроєктування в Україні, а також у розробці теоретично обґрунтованих і практично значущих шляхів його вдосконалення з урахуванням європейського досвіду та актуальних потреб українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Дослідженнями проблем нормопроєктування, вдосконалення правотворчої діяльності та якості законодавства займалися такі відомі вітчизняні науковці, як О. Богачова,

С. Бобровник, В. Бугайко, О. Дзейко, Т. Дідич, Д. Зелінський, І. Гриценко, М. Козюбра, А. Колодій, О. Копиленко, В. Косович, Ю. Оборотов, Н. Оніщенко, І. Онищук, Н. Пархоменко, О. Петришин, С. Плавів, В. Риндюк, О. Рибікова, І. Шутак, Р. Чернолуцький, О. Ющик та інші. У наукових працях цих авторів комплексно розкрито питання теорії і практики нормопроєктування, особливості застосування принципів системності, правової визначеності, юридичної техніки, а також питання адаптації законодавства України до *acquis* ЄС.

Важливе місце у сучасних дослідженнях посідають питання розробки стандартів нормопроєктування, визначення змісту та структури нормативно-правових актів, удосконалення законодавчої термінології, впровадження процедур правового моніторингу й експертизи. Значна увага приділяється аналізу європейського досвіду у сфері законодавчої техніки, питанням гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС, а також формуванню інституційної спроможності суб'єктів правотворчої діяльності.

Водночас, віддаючи належне значному доробку вітчизняних науковців, слід зазначити, що залишається низка питань, які й сьогодні викликають жваву наукову дискусію та потребують вироблення спільної позиції у науковому середовищі. Насамперед це стосується розробки теоретичних і практичних основ сучасного нормопроєктування, вироблення національної моделі законодавчої техніки, здатної забезпечити ефективність, стабільність та відповідність українського законодавства найкращим європейським практикам тощо.

Виклад основної частини дослідження. Відповідно до статті 31 Закону України «Про правотворчу діяльність», техніка нормопроєктування визначається як сукупність техніко-правових засобів, способів, прийомів та методів, за допомогою яких формується проект нормативно-правового акта. Зазначена дефініція охоплює не лише формальні процедури структуризації й формулювання правових норм, а й застосування системи інструментів, спрямованих на досягнення внутрішньої узгодженості, чіткості та ефективності правового регулювання.

Закон передбачає обов'язковість дотримання вимог техніки нормопроєктування на всіх етапах розробки проектів нормативно-правових актів, що є запорукою єдності, якості та стабільності національної правової системи. Відтак, кожен розробник законодавчих ініціатив зобов'язаний орієнтуватися не лише на основні принципи права, а й на відповідні технічні стандарти, які деталізують порядок побудови, структурування, викладу і оформлення нормативного тексту.

Законодавець деталізує порядок застосування ключових елементів нормопроєктувальної техніки, зокрема: структури та позначення структурних елементів акта (статті 32, 33), змісту (стаття 34), мови та стилю (стаття 35), реквізитів (стаття 36), назви (стаття 37), преамбули (стаття 38), перехідних (стаття 39) та прикінцевих положень (стаття 40), додатків до нормативно-правових актів (стаття 41), а також порядку внесення змін (стаття 42).

Важливо, що законодавець закріпив інституційну відповідальність за забезпечення та удосконалення техніки нормопроєктування за Міністерством юстиції України, яке уповноважене розробляти відповідні методичні рекомендації, а також здійснювати контроль за дотриманням затверджених стандартів у процесі правотворчої діяльності. Це, у свою чергу, підсилює методичну єдність нормотворчості та сприяє формуванню уніфікованого підходу до законотворення відповідно до європейських практик.

Окрім того, Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади, а також Президент України та Кабінет Міністрів України як суб'єкти права законодавчої ініціативи, наділені правом затверджувати рекомендації стосовно особливостей техніки нормопроєктування для актів, що ними приймаються.

Таким чином, розробники проектів нормативно-правових актів мають орієнтуватися не лише на вимоги зазначеного Закону, а й на чинні підзаконні нормативні та методичні документи. Насамперед йдеться про Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроєктної техніки, схвалені Постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р.

№ 41, а також про Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки, підготовлені Апаратом Верховної Ради України у 2014 році. Зазначені документи містять докладні роз'яснення щодо структури, мови, стилю, порядку внесення змін, оформлення додатків та інших елементів, що забезпечують якість, внутрішню узгодженість і правову визначеність національного законодавства.

З урахуванням важливості техніки нормопроєктування як ключового елементу правотворчої діяльності, особливої уваги заслуговує аналіз зарубіжного досвіду регулювання вимог до цієї сфери. Слід зазначити, що важливою віхою у формуванні європейських стандартів нормопроєктування стало укладення 22 грудня 1998 року Міжінституційної угоди між Європейським Парламентом, Радою ЄС та Європейською Комісією щодо загальних настанов із якості підготовки законодавства Співтовариства [6].

Міжінституційна угода визначає ключовий інструментарій нормопроєктувальної діяльності: загальні принципи підготовки актів, структуру законодавчого документа, правила використання внутрішніх і зовнішніх посилань, оформлення актів про внесення змін, прикінцевих положень, скасування законів та додатків. Значна увага приділена заходам із впровадження угоди, зокрема підготовці Спільного практичного посібника [10]. Цей Посібник містить детальні методичні рекомендації щодо застосування загальних принципів та інструментів законодавчої техніки, орієнтуючи учасників законодавчого процесу на дотримання високих стандартів якості підготовки правових актів.

Додатковими джерелами для розробників виступають такі документи, як Посібник Ради ЄС з прецедентів [13], Посібник Європейської Комісії з розробки законодавчих актів у рамках звичайної законодавчої процедури ЄС [9], а також Міжінституційний посібник зі стилю [7], що забезпечують гармонізацію підходів, єдність термінології та дотримання сучасних методологічних стандартів у сфері нормопроєктування.

У більшості європейських держав основи нормопроєктування регламентуються спеціальними нормативно-правовими актами

або ж деталізованими рекомендаційними документами, прийнятими органами державної влади чи парламентом. Такий підхід забезпечує єдність стандартів підготовки, структурування та оформлення нормативно-правових актів, сприяє підвищенню якості законодавства, уніфікації правових систем і наближенню національного законодавства до *acquis* ЄС.

Зокрема, у Республіці Польща основи законодавчої техніки визначаються на рівні урядового нормативного акта – Розпорядження Голови Ради Міністрів від 20 червня 2002 року «Щодо принципів законодавчої техніки». Цей документ є обов'язковим для всіх органів, що здійснюють нормотворчу діяльність, і відіграє ключову роль у забезпеченні єдності та якості національного законодавства. Розпорядження містить понад 100 параграфів, в яких детально регламентовано вимоги до структури проєкту нормативно-правового акта, формулювання правових норм, використання юридичних термінів, правил цитування та оформлення додатків. Особлива увага приділяється чіткості й послідовності викладення положень, логічній ієрархії, однозначності та стислості формулювань, а також уніфікації правничої мови [17].

У Латвійській Республіці питання законодавчої техніки детально врегульовано Постановою Кабінету Міністрів № 108 від 3 лютого 2009 року «Правила підготовки проєктів нормативних актів». Цей нормативний акт є обов'язковим для всіх органів державної влади, що здійснюють нормотворчу діяльність, і слугує базовим стандартом для підготовки та оформлення проєктів законодавчих та підзаконних актів. У документі чітко регламентовано вимоги до структури тексту, уніфікації термінології, логічної послідовності й цілісності положень, а також встановлено стандарти стилю викладення правових норм. Особлива увага приділяється дотриманню єдиного підходу до формулювання дефініцій, правил використання посилань, порядку внесення змін до чинних актів та оформлення додатків [14].

У Республіці Хорватія питання законодавчої техніки врегульовано на рівні парламенту через спеціальний нормативний акт – Єдині методологічно-нормотехнічні

правила підготовки актів, які ухвалює Хорватський Сабор. Цей документ є обов'язковим для всіх суб'єктів, залучених до підготовки законопроектів та інших актів, що приймаються національним парламентом. Правила містять детальні положення щодо структури нормативно-правового акта, вимог до формулювання юридичних норм, уніфікації термінології, стилю викладення, а також процедур погодження та супровідних матеріалів. Особлива увага приділяється ієрархічній побудові тексту (розділи, глави, статті, пункти), забезпеченню логічної послідовності, унеможливленню дублювань та суперечностей із чинним законодавством. Відповідно до цих правил, розробка проекту акта супроводжується обов'язковою юридичною експертизою, участю експертів та проведенням публічних консультацій, що узгоджується з європейськими стандартами відкритості та інклюзивності законотворчості. Регламентація мови, стилістики та технічних вимог до тексту сприяє досягненню однозначності й передбачуваності змісту нормативних актів [8].

У Французькій Республіці питання законодавчої техніки врегульовано на рівні спеціального рекомендаційного документа – «Принципи законодавчої техніки. Посібник із редагування законодавчих і нормативних текстів», який розроблений Державною радою Франції у співпраці з Міністерством юстиції та набув статусу провідного орієнтира для органів, відповідальних за підготовку проектів законів та підзаконних актів. Основна увага у цьому документі приділяється уніфікації підходів до структури, стилістики та формулювання правових норм, що сприяє забезпеченню цілісності, узгодженості та передбачуваності законодавства. Посібник містить детальні рекомендації щодо розміщення, ієрархії та поділу тексту на розділи, правильного визначення юридичних понять, уникнення правової невизначеності, а також забезпечення зрозумілості та доступності змісту для адресатів правового регулювання [15].

У Федеративній Республіці Німеччина питання законодавчої техніки врегульовано на високому інституційному рівні завдяки комплексній системі нормативних і методичних документів. Основним нормативним

актом у цій сфері є Інструкція з підготовки нормативних актів Федерального уряду, яка встановлює обов'язкові правила для всіх міністерств та центральних органів виконавчої влади під час розроблення законодавчих актів [3].

Деталізація вимог до структури, юридичної мови, термінології, формулювання положень та логіки викладення нормативних приписів міститься у спеціальному Посібнику з юридичної формальності. Цей документ слугує практичним керівництвом для розробників законопроектів, містить численні приклади формулювань, стандарти уніфікації термінів, правила побудови статей, порядку внесення змін, оформлення додатків, а також рекомендації щодо гармонізації законодавства з *acquis* ЄС [5].

Аналогічні докладні стандарти щодо законодавчої техніки запроваджені в багатьох інших європейських державах. Зокрема, у Швейцарії чинним є Посібник із підготовки федеральних нормативних актів, який містить комплекс методологічних, структурних і лінгвістичних вимог до розробки законодавчих текстів [1].

В Італії використовується методичний посібник з техніки законодавчої діяльності, який розроблений за ініціативи Конференції президентів законодавчих зборів регіонів та автономних провінцій Італії [16].

В Іспанії діє нормативно-методичний документ, який використовується для стандартизації техніки підготовки нормативних актів в Іспанії та ряді країн Латинської Америки та визначає стандарти структури, юридичної мови, уніфікації термінології та порядку формулювання законодавчих положень [2].

У Португалії застосовується Керівництво з підготовки нормативних актів, яке є базовим стандартом для підготовки нормативних актів та використовується як методичний посібник у багатьох португальськомовних країнах [12].

Чеська Республіка має урядову постанову № 273/1999 Sb., яка затверджує Засади підготовки правових приписів [18], а в Австрії діють правила законодавчої техніки для розробки нормативних актів [4]. «Посібник для законотворця. Інструкції щодо підготовки національних нормативних актів» розроблений у Фінляндії [11].

Впорядкованою системою елементів, що забезпечує цілісність, логічність, внутрішню узгодженість і зрозумілість законодавчого документа є структура нормативно-правового акта. Саме від правильності побудови структури залежить ефективність сприйняття та реалізації правових норм, їхня доступність для адресатів і можливість якісного застосування на практиці.

В Україні структура нормативно-правового акта детально регламентується положеннями Закону України «Про правотворчу діяльність» (розділ V «Загальні засади техніки нормопроєктування», статті 32–42), який встановлює обов'язкові елементи структури нормативно-правового акта та правила їх позначення, змісту й оформлення.

Згідно з цим Законом до основних структурних елементів нормативно-правового акта належать:

1) назва акта (стаття 37) – повинна точно відображати предмет правового регулювання;

2) преамбула (стаття 38, за потреби) – містить мету, завдання, підстави та принципи прийняття акта;

3) основна частина – складається з розділів, глав, статей, пунктів, підпунктів (статті 32, 33, 34), у яких системно й послідовно викладаються правові норми;

4) перехідні положення (стаття 39) – визначають порядок введення в дію акта, особливості правового регулювання у перехідний період;

5) прикінцеві положення (стаття 40) – встановлюють терміни набрання чинності, порядок скасування чи внесення змін до інших актів;

6) додатки (стаття 41, за потреби) – є невід'ємною частиною акта, деталізують його положення;

7) реквізити (стаття 36) – офіційні позначення, що забезпечують ідентифікацію акта;

8) порядок внесення змін до акта (стаття 42) – визначає процедуру офіційної модифікації тексту.

Закон також містить окремі норми щодо мови та стилю нормативного акта (стаття 35), забезпечуючи однозначність, чіткість і доступність тексту для суб'єктів правозастосування.

У європейських країнах структура нормативно-правового акта, як вже зазначалося, врегульовується спеціальними методичними й інструктивними документами, що забезпечують стандартизацію й уніфікацію підходів до формування законодавчих текстів. Ці документи визначають обов'язкові структурні елементи акта, правила їх розміщення, оформлення й взаємної узгодженості.

Згідно з усталеною європейською практикою, типовий нормативно-правовий акт має таку структуру:

1) заголовок (назва акта) – європейська практика передбачає чітку і однозначну назву акта, яка відразу дає розуміння його юридичного змісту та сфери застосування. Назва часто супроводжується зазначенням виду документа (регламент, директива, рішення) та номером, що дозволяє легко ідентифікувати його в юридичному просторі ЄС;

2) преамбула (за потреби) – є важливою складовою, оскільки вона надає контексту та обґрунтовує необхідність прийняття акта. У преамбулі обов'язково зазначаються правові підстави (наприклад, статті відповідних договорів ЄС), ключові політичні та соціально-економічні мотиви, а також цілі, які переслідує даний нормативний акт;

3) дається з розділів, глав, статей (параграфів), пунктів, абзаців тощо;

4) прикінцеві та перехідні положення – мають важливе значення для реалізації акта, оскільки визначають дату набрання ним чинності, перехідні періоди, зобов'язання органів ЄС та держав-членів щодо моніторингу виконання норм, періодичної звітності та механізмів контролю;

5) додатки (за потреби) – виконують допоміжну роль, але при цьому є невід'ємною частиною юридичного документа. Вони можуть містити таблиці порівняння нормативів, деталізовані визначення термінів, технічні специфікації, форми звітності, які забезпечують повноту та точність застосування основного тексту акта.

Якість та ефективність правового регулювання в значній мірі зумовлюються високими вимогами до змісту нормативно-правового акта. У сучасних умовах євроінтеграції України, адаптація національних

стандартів до провідних моделей законодавчої техніки країн ЄС є пріоритетним завданням наукової та правотворчої діяльності.

Закон України «Про правотворчу діяльність» у розділі V закріплює ключові вимоги до змісту нормативно-правових актів, які значною мірою корелюють із положеннями провідних європейських документів:

1. Відповідність Конституції, принципам права та юридичній ієрархії нормативно-правових актів. В Україні ст. 34 Закону «Про правотворчу діяльність» визначає, що кожен нормативно-правовий акт має ґрунтуватися на положеннях Конституції, міжнародних договорах, інших законах України та загальновизнаних принципах права. Норми, які суперечать актам вищої юридичної сили, визнаються недійсними. Такий підхід сприяє зміцненню принципу верховенства права, забезпечує юридичну ієрархію та унеможлиблює правовий нігілізм.

2. Чіткість, визначеність, однозначність правових норм. Закон України «Про правотворчу діяльність» (ст. 35, 34) вимагає, щоб норми були сформульовані лаконічно, зрозуміло, без багатозначності чи можливості альтернативного тлумачення. Відсутність чітких дефініцій чи надмірна складність формулювань призводить до неоднозначного застосування права, що може викликати зловживання, правові колізії та суперечки в судовій практиці.

3. Системність, внутрішня узгодженість і логічна послідовність. Закон України «Про правотворчу діяльність» (ст. 32–34) визначає, що зміст нормативно-правового акту має бути системно структурованим, забезпечувати зв'язок і послідовність між нормами, уникати повторів і суперечностей. Це сприяє цілісності правового регулювання, а також мінімізує ризики тлумачення норм у протилежних напрямках.

4. Повнота, завершеність і прогностичність регулювання. Вимога до змісту нормативно-правового акта повною мірою охоплювати сферу суспільних відносин, що ним регулюється, без залишення прогалин або «білих плям», є універсальною як для України, так і для країн ЄС.

5. Обґрунтованість, реалістичність і відповідність сучасним відносинам. Зміст акта повинен відповідати реальному стану

суспільних відносин, бути обґрунтованим із соціальної, економічної, гуманітарної й екологічної точок зору. Закон України «Про правотворчу діяльність» вимагає прогнозування наслідків прийняття норм, їхньої реалістичності та дієвості.

6. Врахування прав людини, принципу недискримінації, гендерної рівності. Закон України містить пряму заборону на включення до нормативно-правових актів дискримінаційних положень. Аналогічні вимоги закріплені в національних конституціях країн-членів ЄС, а їх дотримання вважається обов'язковим стандартом.

7. Уніфікована термінологія та чіткість дефініцій. В Законі України «Про правотворчу діяльність» (ст. 34) передбачено використання уніфікованої термінології, що відповідає чинному законодавству. Терміни та поняття, що вживаються у нормативно-правовому акті, мають бути уніфіковані впродовж усього його тексту (без використання синонімів та словосполучень, що мають подібне лексичне значення), зокрема:

1) однакові слова чи словосполучення мають вживатися для позначення однакових термінів і понять та узгоджуватися з термінологією, що вживається в інших нормативно-правових актах, що регулюють відповідну сферу суспільних відносин;

2) для різних термінів та понять мають вживатися різні слова чи словосполучення.

Це відповідає європейській практиці, де посібники законодавчої техніки детально регламентують правила створення й застосування дефініцій. Зокрема, у Франції стандартизація юридичної термінології є функцією Комісії з термінології і неологізмів, яка затверджує офіційні глосарії та терміносистеми для органів державної влади. Для гармонізації термінології на міжгалузевому рівні проводяться регулярні консультації між урядовими департаментами, академічними експертами та перекладачами.

У Німеччині питання термінологічної уніфікації врегульовані на рівні відомчих термінологічних баз (наприклад, у Федеральному міністерстві юстиції діє власна термінологічна служба). Для перекладу законів на англійську та інші мови для

міжнародного обігу використовується централізований офіційний глосарій, погоджений на рівні федеральних органів.

У Польщі терміни та їх переклад закріплені у *Słownik terminów prawnych* (Словник юридичних термінів), підготовленому Інститутом польської мови при Польській академії наук. У Чехії та Словаччині використовуються урядові посібники і централізовані термінологічні електронні платформи, які підтримують автоматизований пошук, порівняння, крос-лінкінг термінів у всіх мовних версіях актів.

8. Відкритість, врахування думки стейкхолдерів та прозорість. В українському законодавстві чітко визначено необхідність залучення громадськості до підготовки проєктів нормативно-правових актів, проведення консультацій і оприлюднення проєктів. Європейський досвід також передбачає проведення широких консультацій, обговорень, використання онлайн-платформ для збору зауважень та пропозицій.

9. Дотримання норм законодавчої техніки. Вимоги до мови, стилю, структури, реквізитів, цитування й посилань у нормативно-правовому акті визначаються як Законом України «Про правотворчу діяльність» (ст. 32–42), так і спеціальними методичними рекомендаціями Мін'юсту та Апарату Верховної Ради. Аналогічні підходи застосовуються у провідних країнах ЄС, де існують обов'язкові чи рекомендаційні посібники з нормопроектної техніки (Польща, Франція, Чехія, Італія, Німеччина тощо).

У контексті європейської інтеграції України особливої актуальності набуває вивчення та адаптація інституційної моделі нормопроектування, що використовується в ЄС.

Ініціювання законодавчої пропозиції розпочинається саме з Європейської Комісії, яка наділена монополією правом вносити законодавчі пропозиції у сфері права ЄС. Проте, цей процес не є відокремленим чи закритим – навпаки, він забезпечує залучення широкого кола стейкхолдерів. Окрім ініціативи самої Комісії, ідеї щодо розробки нового законодавства можуть надходити від Європейського Парламенту, Ради ЄС, Комітету регіонів, Європейського економічного і соціального комітету,

а також від окремих держав-членів і впливових громадських організацій.

Інноваційним є механізм «Європейської громадянської ініціативи», що дозволяє мільйону громадян із семи різних держав-членів формально впливати на формування порядку денного ЄС і ініціювати нові закони, чим підсилюється демократичність та легітимність нормотворення.

Другий етап – це попереднє вивчення проблеми, що ґрунтується на залученні аналітичних та емпіричних даних. Комісія активно проводить публічні онлайн-консультації, організовує експертні фокус-групи, зустрічі з науковцями, бізнес-асоціаціями, громадськими організаціями. Обов'язковим є аналіз прогалин чинного законодавства, визначення причин і масштабів проблеми, збирання статистичних даних, моделювання альтернативних сценаріїв, у тому числі з урахуванням відмови від регулювання. На цьому етапі готується аналітична довідка, яка містить стислий опис проблеми, завдань, очікуваного впливу та варіантів політики. Вона публікується на спеціальному порталі, де всі охочі можуть надати свої пропозиції чи зауваження.

Важливою інновацією є наступний етап – комплексна оцінка впливу, що передбачає багатовекторний аналіз не лише юридичних, а й соціальних, економічних, екологічних, цифрових, гендерних, фінансових та адміністративних наслідків запропонованих регулювань. Здійснюється моделювання як позитивних, так і негативних ефектів, а також розрахунок потенційних ризиків для різних груп суспільства, включаючи малий і середній бізнес, окремі регіони чи соціальні верстви. Особливу увагу приділяють впливу на цифрову трансформацію та стале екологічне майбутнє, питанням інновацій, гендерної рівності, балансу адміністративних витрат. Результати цієї оцінки розглядає незалежний Комітет з регуляторного контролю, який здійснює якісний аудит підготовлених документів і має повноваження повертати їх на доопрацювання. Саме цей механізм гарантує високий рівень якості, об'єктивності та неупередженості законодавчого процесу.

На основі аналізу, отриманого під час консультацій та оцінки впливу, готується

пояснювальний документ. У ньому детально викладається правова основа, підстави, цілі, принцип пропорційності та доцільність обраної форми правового акта (регламент, директива, рішення). Обов'язково зазначається, як проєкт узгоджується з іншими політиками ЄС, наводяться результати консультацій із зацікавленими сторонами та пропонуються механізми адаптації на національному рівні. У разі підготовки директиви додається таблиця відповідності, яка забезпечує чітке зіставлення положень акта з національними нормами.

Далі відбувається міжінституційний розгляд законопроєкту. Текст подається одночасно до Європейського Парламенту і Ради ЄС, які здійснюють перше читання. У разі розбіжностей між позиціями двох інституцій починається тристоронній діалог – триалог, де сторони шукають компромісне формулювання. Процес триалогу часто закритий, але всі підсумкові рішення підлягають публікації, а їхня підготовка та зміст документально фіксуються. Після досягнення домовленості законопроєкт знову проходить через читання в обох інституціях і затверджується у фінальній редакції.

Після офіційного прийняття акта настає етап оприлюднення. Кожен нормативно-правовий акт публікується у багатомовному Офіційному віснику ЄС, а також у електронній базі EUR-Lex, де містяться всі редакції, супровідна документація, звіти щодо консультацій, оцінки впливу, пояснювальні записки. Такий підхід забезпечує не лише відкритість і підзвітність, а й доступність правового масиву для всіх зацікавлених осіб.

Варто підкреслити, що у структурі Європейської Комісії розроблено внутрішні інструменти управління та моніторингу всіх етапів нормопроекткування – від включення до робочої програми, реєстрації делегованих актів, до моніторингу впровадження й оцінки. Для окремих актів проводиться аналіз ефективності після набуття чинності, що дозволяє виявити недоліки,

адаптувати політику й удосконалювати регуляторне середовище. Зазначена процедура становить основу європейської моделі нормопроекткування і є прикладом інституційно збалансованого, відкритого та ефективного правового регулювання, яке може бути зразком для національних систем у процесі модернізації законодавства та гармонізації з *acquis* ЄС.

Висновки. Проблеми нормопроекткування в Україні залишаються серйозним викликом для якісного оновлення законодавства, особливо в умовах воєнного стану, стрімкої цифровізації публічної сфери та необхідності гармонізації національного права з *acquis* ЄС. Сучасний стан законодавчої техніки потребує системної модернізації, що має здійснюватися на основі впровадження сучасних стандартів нормопроекткування, посилення інституційної спроможності органів, відповідальних за нормотворчу діяльність, а також активного використання європейського досвіду і практик.

Ключовим чинником успішного реформування цієї сфери виступає забезпечення належної методичної, організаційної та кадрової підтримки, впровадження цифрових інструментів для аналізу, структурування й уніфікації проєктів нормативно-правових актів, розширення можливостей для публічного обговорення й залучення стейкхолдерів на всіх етапах законотворчого процесу. Надзвичайно важливим є й подальший розвиток наукових досліджень у галузі законодавчої техніки, що дозволить розробити ефективні теоретичні засади та практичні рекомендації, спрямовані на підвищення якості, стабільності та прогнозованості правової системи України.

Комплексне впровадження запропонованих підходів і механізмів є передумовою для створення ефективного, адаптивного та європейсько орієнтованого законодавства, здатного відповідати сучасним викликам, сприяти сталому розвитку та інтеграції України до європейського правового простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bundesamt für Justiz (Hrsg.). Gesetzgebungsleitfaden: Leitfaden für die Ausarbeitung von Erlassen des Bundes. 5., vollständig überarbeitete und ergänzte Auflage. Bern : Bundesamt für Justiz, 2025. URL: <https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/legistik/hauptinstrumente/gleitf-d.pdf>

2. Directrices de técnica normativa / Ministerio de Justicia de España. Madrid : Ministerio de Justicia, 2017. 150 c. URL: https://www.mjusticia.gob.es/documents/20142/170221/Guia_tecnica_normativa.pdf
3. Gemeinsame Geschäftsordnung der Bundesministerien. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/ministerium/ggo.pdf?__blob=publicationFile&v=15
4. Handbuch der Rechtsetzungstechnik / Bundeskanzleramt Österreich. Wien : Bundeskanzleramt, 1990. URL: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/dam/jcr:f4301575-c575-403b-9300-a7dc01ec1a51/legrl1990.pdf>
5. Handbuch der Rechtsförmlichkeit: Empfehlungen des Bundesministeriums der Justiz für die rechtsförmliche Gestaltung von Gesetzen und Rechtsverordnungen. 4., vollständig überarbeitete Auflage. Berlin : Bundesministerium der Justiz, 2024. 296 S. URL: https://www.bmj.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Fachpublikationen/Handbuch_der_Rechtsfoermlichkeit_4.html
6. Interinstitutional Agreement of 22 December 1998 on common guidelines for the quality of drafting of Community legislation, OJ C 73, 17.3.1999. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31999Y0317\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31999Y0317(01))
7. Interinstitutional Style Guide. URL: op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01ed788a-d266-11ec-a95f-01aa75ed71a1
8. Jedinstvena metodološko-nomotehnička pravila za izradu akata koje donosi Hrvatski sabor. Narodne novine. 2015. № 74. C. 1410. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_74_1410.html
9. Joint Handbook for the presentation and drafting of acts subject to the ordinary legislative procedure. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/67390/joint_handbook_en_01-october-2023_clean_def_final.pdf
10. Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3879747d-7a3c-411b-a3a0-55c14e2ba732>
11. Lainkirjoittajan opas. Kansallisten säädösten valmistelua koskevat ohjeet. Helsinki: Oikeusministeriö, 2022. 192 s. URL: lainkirjoittaja.finlex.fi
12. Manual de Redação de Atos Normativos. URL: https://www.gov.br/anp/pt-br/aceso-a-informacao/qualidade-regulatoria-1/manual-elaboracao-atos-normativos_v2-0.pdf
13. Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/431ccffd-00c2-491a-b423-ce709af0d6c3>
14. Ministru kabineta noteikumi Nr. 108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi" vid 03.02.2009 r. URL: <https://likumi.lv/ta/id/187822-normativo-aktu-projektu-sagatavosanas-noteikumi>
15. Principes de technique législative: guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires. URL: https://documentation.pfwb.be/index.php?id=178814&lvl=notice_display
16. Regole e suggerimenti per la redazione dei testi normativi: manuale per le Regioni / Conferenza dei Presidenti delle Assemblee legislative delle Regioni e delle Province autonome. 4a ed. Roma, 2025. 84 c. URL: https://www.parlamentiregionali.it/wp-content/uploads/2025/04/Manuale_tecnica_legislativa_Regioni_aprile_2025.pdf
17. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (Dz.U. 2016.283 t.j.). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20021000908>
18. Zásady pro tvorbu právních předpisů: Nařízení vlády č. 273/1999 Sb. o zásadách pro tvorbu právních předpisů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-273>
19. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серп. 2023 р. №3354-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 38. Ст. 378.